

איך אומרים "תוכנית אלון" בערבית? / יואב עציון

בשנת 1967, כחודש לאחר מלחמת ששת הימים, הופיע שר העבודה יגאל אלון בלשכתו של ראש הממשלה לוי אשכול כשבידו תכנית מדינית שכותרתה "עתיד השטחים המשוחררים בארץ ישראל המערבית ודרכי הטיפול בבעיית הפליטים הערביים". הצעתו של אלון לממשלה הייתה נקיטת מדיניות מיידית שתפוגג את הערפל שאפף את גבולות המדינה לאחר המלחמה.

על פי תוכניתו של אלון, נהר הירדן ישמש כגבולה המזרחי של מדינת ישראל, וממנו ימשך הגבול דרומה דרך מרכז ים המלח ולאורך הגבול המנדטורי באזור הערבה. באזור העיר יריחו תיסוג ישראל מרצועה צרה שתקשר בין ממלכת ירדן לבין הרי השומרון – שיינתנו לתושבי האזור הערבים. על גב ההר תיסלל מערכת כבישים שתאפשר לישראלים לעבור דרומה ממזרח השומרון לכיוון ירושלים וים המלח.

על פי התוכנית, רובם המוחלט של שטחי יהודה ושומרון, חבל עזה וסיני יינתן לערבים. ישראל תספח אליה את שטחי בקעת הירדן ואת חלקם המזרחי של הרי יהודה ושומרון, שבאותה תקופה היו מיושבים בדלילות. בנוסף, ישראל תשמור ברשותה אזורים נוספים בעלי חשיבות ביטחונית, כגון ההרים שסביב פרודדור ירושלים (אזור גוש עציון, הרי בנימין ומזרח ירושלים), דרום רצועת עזה וחלקים מסיני.

תכנית אלון אמנם לא התקבלה רשמית, לא על ידי ממשלת אשכול ואף לא על ידי כל הממשלות שלאחריה, אך אם נתבונן ברוב התוכניות ביהודה ושומרון בממשלות המערך (1967-1977) ניווכח שהן, במידה לא מועטה, מתבססות על תוכניתו של אלון. כך למשל, 76 היישובים שעלו על הקרקע בזמן כהונת ממשלות אלו ענו על שני הפרמטרים של תוכנית אלון: נחיצות ביטחונית והיעדר בעיה דמוגרפית, והם מוקמו בשטחים שיועדו לסיפוח בתוכנית אלון.

אחת התוכניות שמומשו והתבססו על תוכנית אלון היא "דרך ספר השומרון" (כביש אלון) - ציר שנועד בראש ובראשונה לחבר בין יישובי האזור העליון של בקעת הירדן לבין כביש חוצה שומרון. הכביש, שסלילתו החלה בשנת 1972, נסלל מצומת כפר אדומים בדרום ועד לצומת מחולה בצפון. הכביש והיישובים שלאורכו נועדו לסמן את הגבול המערבי של השטח הישראלי על פי תוכנית אלון – שטח שכולל בתוכו את בקעת הירדן אך לא את אזור גב ההר ומורדותיו.

כביש 80

כולנו מכירים את כביש 80 - הציר היפהפה שיורד מהיישוב יתיר לעבר צומת תל ערד דרך בקעת ערד. אך לא רבים יודעים כי ציר זה מתוכנן להוות עורק מרכזי במזרח של מדינת ישראל, שיימשך מגבול מצרים ולאורך מזרח יהודה ושומרון. ייעוד הכביש הוא לחבר בין צפון יהודה ושומרון לדרום השטח דרך מדבר יהודה, וכן לייצר כביש ראשי שיעקוף את האזור הצפוף של קו שכם-חברון ממזרח, ויאפשר מעבר מהיר בין אזורים אלו מבחינה תחבורתית. נשוב אל כביש זה מייד.

השמורה ההסכמית

הסכם וואי הוא הסכם שנחתם בין ישראל לאש"ף בשנת 1998, כשמטרתו היא לקדם צעדים שיממשו את הסכמי אוסלו ב' וחברון. בהסכם פורטו הצעדים שעל כל אחד מהצדדים לנקוט

ונקבעו לוחות זמנים לביצוע הצעדים הנדרשים. בהסכמי אוסלו, כידוע, חולקו שטחי יהודה, שומרון ורצועת עזה לשלוש קטגוריות:

שטחי A: 18% מאזור יו"ש. שטחים בשליטה אזרחית וביטחונית של הרשות הפלסטינית.

שטחי B: 22% מאזור יו"ש. שטחים שנתונים בשליטה אזרחית של הרשות הפלסטינית ושליטה ביטחונית של מדינת ישראל.

שטחי C: 60% מאזור יו"ש. שטחים שיוותרו בשליטה אזרחית וביטחונית של מדינת ישראל, עד שיוכרע עתידם במשא ומתן על מעמד הקבע.

ובכן, על פי הסכמי וואי - אחד הצעדים שמדינת ישראל צריכה לנקוט הוא העברת 13% משטחי יהודה ושומרון ממעמד של שטח C לידי הפלסטינים - 1% לשטחי A ו-12% לשטחי B. מתוכם 3% יהוו שמורת טבע אשר לא תתבצע בה בנייה חדשה. אותה שמורה, שמכונה "השמורה ההסכמית", נמצאת למרגלות מדרגת הכפיפה שיורדת מספר המדבר לרמת המדבר ונמשכת מאזור בית לחם בצפון ועד מתחת למעלה חבר בדרום.

נחזור לכביש שלנו - חלקים נכבדים מציר 80 העתידי, זה שאמור לחבר בין כביש אלון הנוכחי לכביש 80 הנוכחי, עוברים בשטחי "השמורה ההסכמית".

עכשיו הרשו לי להפתיע אתכם - ממש ברגעים אלו כביש זה הולך ונסלל, בקצב גבוה במיוחד. בעודי כותב שורות אלו מתבצעות עבודות נרחבות ליצירת ציר אורך מרכזי שיחצה את יהודה ושומרון בחלקם המזרחי. במקביל לעבודות על ציר האורך, נסללים גם עשרות צירי רוחב שיורדים מהר לעבר אותו עורק מרכזי. כפי שכבר הבנתם - אותן עבודות בשמורה ההסכמית לא נעשות על ידי מדינת ישראל, כשם שכלל המחצבות והתשתיות שנמצאות במדבר יהודה אינן נבנות על ידי מדינת ישראל.

כפי שפירטתי בחודש הקודם - למדינת ישראל אין נוכחות במדבר יהודה, ובל נדבר על אכיפה.

מפאת קוצר היריעה לא אכנס לשאלה על אודות תוכנית אלון, האם היא טובה וחכמה (לא ולא), כשם שאיני נכנס לאותה שאלה על הסכמי אוסלו (כן"ל). ולמען האמת, גם אם תארך היריעה אין זה משנה, שכן גם לתוכנית אלון וגם להסכמי אוסלו אין כל ביטוי בשטח. צאו למרחבים והיווכחו שב"שטחי C" הבנייה והפיתוח משתוללים בדיוק כפי שהם משתוללים ב"שטחי A" ו"B". וכן הוא לגבי "כביש 80" שהולך ונסלל בקצב מואץ, אך לא על ידינו.

מבחינה רעיונית אני מתנגד בכל תוקף להסכמים אלו, אך אולי יש מעט נחמה בכך שאין להם אף לא קצה ביטוי בשטח. ובכן, כל שנותר לנו לעשות הוא לצאת מהגדרות ולעבוד, מכיוון שהנה אנו רואים: אין זה משנה מה הוחלט וחוקק במסדרונות, אלו המקדמים תהליכים בשטח הם אלו שקובעים את העתיד.

ואסיים בדבריו של יגאל אלון, שלבטח היה מתהפך בקברו אם היה רואה את המתרחש במדבר יהודה: "כל אשר הושג בארץ הזאת - בעבודה עצמית ובהקרבה עצמית הושג".

חודש מבורך!